

گزارش وضعیت مناقصات در قزاقستان و نحوه مشارکت در آن

عمده مناقصات در کشور قزاقستان از سوی وزارتخانه ها، شرکت های دولتی، استانداریها، شهرداریها و سایر نهادهای اعلام میگردد مطابق بخشنامه های دولتی؛ مراکز آرایه دهنده مناقصات موظف به اطلاع رسانی شفاف و کامل مناقصه بر روی وب سایت خود می باشند.

شرکتهای پیمانکاری براساس موضوع و مدارک ثبتی خود یک توکن یا کلید ورود اینترنتی دریافت مینمایند که برای دریافت اطلاعات مناقصه لازم است با استفاده از آن وارد وب سایت مرکز مربوطه شده و به اطلاعات یاد شده دسترسی پیدا کنند. در برخی موارد خاص نیز نامه رسمی از سوی شرکت های متقاضی مبنی بر درخواست شرکت در مناقصه و درخواست اطلاعات تکمیلی به مناقصه گذار ارسال میگردد.

در قزاقستان پایگاههای اطلاع رسانی متعددی وجود دارند که با عضویت و پرداخت مبلغی بعنوان آبونمان میتوان به اطلاعات کلیه مناقصات عرضه شده در بازار دست یافت.

انواع مناقصات :

بطور کلی، مناقصات در قزاقستان به دو دسته اصلی تقسیم می شوند؛

الف- مناقصات بین المللی

ب- مناقصات داخلی و ملی

تعداد و میزان مناقصات بین المللی ارائه شده بسیار کمتر از مناقصات ملی قزاقستان میباشد. هرچند درصد خاصی در این زمینه مشخص نشده است. براین اساس شرکت های خارجی نمیتوانند در بسیاری از مناقصات داخلی حضور یابند.

شرکت های خارجی که در مناقصات بین المللی برنده می شوند، موظفاند پیش از آغاز پروژه، نسبت به اخذ لایسنس کار و گرید متناسب با آن پروژه اقدام نمایند. در این راستا، مدارک مربوط به لایسنس کار و همچنین قوانین کشور خود را جهت تطابق با درجه بندی و استانداردهای قزاقستان ارائه می دهند.

چنانچه طبق نظر اداره صادرکننده لایسنس کار، مدارک و شرایط صدور کار آن کشور با استاندارد کشور قزاقستان همخوانی داشته باشد، لایسنس کار برای ورود به آن پروژه خاص صادر میگردد.

قابل ذکر است اخذ لایسنس کار برای شعبه یک شرکت خارجی نیز حائز همین شرایط بوده و صرفاً برای یک پروژه خاص لایسنس کار صادر میگردد.

انواع پروژه های پیمانکاری :

بطور کلی چهار دسته پروژه های پیمانکاری در بازار قزاقستان وجود دارند:

۱- پروژه های دست اول دولتی:

پروژه هایی که بصورت مناقصه عرضه شده و شرکت های اصلی برنده میشوند و خود راساً آنها اجرا مینمایند. البته ممکن است بخشی از کارها را به پیمانکاران دست دوم واگذار کنند.

۲- پروژه های دست دوم دولتی :

پروژه هایی که بصورت مناقصه عرضه شده و شرکت های واسط برنده میشوند و با دریافت سود خود آنها به شرکت های پیمانکار بعنوان پروژه های دست دوم واگذار مینمایند. از این دست نمونه های بسیاری را میتوان یافت و بدان اشاره نمود از جمله در زمینه های راه و ساختمان و طرح های شهری.

۳- پروژه های بدون تشریفات مناقصه :

برخی از پروژه ها از نوع طرح های شهری و یا صنعتی در احجام کوچک بعضاً از سوی بعضی نهادها، ارگانها، استانداریها و شهرداریها بدون برگزاری مناقصه به برخی شرکت ها خاص واگذار میگردد.

۴- پروژه های پیمانکاری شخصی :

برخی از سرمایه گذاران ، پروژه هایی خاص صنعتی یا ساختمانی داشته که به شرکتهای داخلی با خارجی بر مبنای شناخت و مذاکره واگذار مینمایند.

ثبت شرکت:

براساس قوانین جدید قزاقستان شرکتهای خدمات فنی و مهندسی براساس سوابق و توانمندیهای خود در سه درجه تقسیم بندی شده و برهمان اساس میتوانند در پروژه ها اجرایی حضور یابند.

در زیر برخی از مهمترین فرایندهای مربوط به الزامات حقوقی و ثبتی شرکتهای اعلام میگردد:

۱- ثبت شعبه یا شرکت معمولاً در قالب شعبه (Branch) یا نمایندگی (Representative Office) یا شرکت ثبت شده در قزاقستان با مسئولیت محدود (LLP)

۲- دریافت شماره شناسایی مالیاتی (BIN) که در سیستم مالیاتی الزامی است .

۳ - ارائه مدارک مربوط به محل استقرار شرکت

۴- افتتاح حساب

۵- معرفی وکیل شرکت

۶- پرداخت کلیه هزینه های دولتی و عوارض

۷- سایر موارد

دریافت لایسنس و مجوز کار:

پس از ثبت شرکت (معمولاً بصورت مسئولیت محدود) و انجام مراحل حقوقی آن اخذ لایسنس و گرید کار از مهمترین اقدامات خواهد بود. تا پیش از این ، کلیه شرکتهای براساس موضوع کار خود و در صورت نیاز به لایسنس آن رشته کاری در مناقصات شرکت میکردند. ولی در حال حاضر باتوجه به درجه بندی و گرید ، مجوز کار براساس نوع و حجم پروژه صرفاً شرکتهای دارای گرید موردنظر میتوانند در مناقصه مربوطه شرکت نمایند.

بعنوان مثال، در مناقصات عمرانی دولتی، شرکتهای دارای درجه یا گرید ۳ امکان مشارکت ندارند . شرکتهای دارای گرید ۲ در رشته ساختمان و ابنیه صرفاً مجاز به حضور در پروژه هایی همچون احداث مدارس، بیمارستان ها و ساختمان های زیر ۲۰ طبقه هستند. در پروژه های با مقیاس و ابعاد بزرگتر، تنها شرکتهای دارای گرید یا لایسنس ۱ اجازه شرکت خواهند داشت.

بر این اساس، بخش قابل توجهی از شرکتهای واسطه که عموماً فاقد تجربه و امکانات کافی بوده و صرفاً با ثبت یک شرکت و اتکا به برخی ارتباطات قادر به دریافت مناقصات بودند، از این چرخه حذف شده و صرفاً، شرکتهای توانمند و دارای ظرفیت واقعی می توانند به طور مستقیم وارد این عرصه شوند.

۱- لایسنس درجه ۳ :

شرکتهایی که دارای سوابق کاری کمتر از ۵ سال بوده و امکانات و توانمندیهای پایینی دارند صرفاً میتوانند لایسنس دارای درجه ۳ اخذکنند. این شرکتهای امکان حضور در مناقصات دولتی را نداشته و تنها بعنوان پیمانکار جز یا دست دوم میتوانند به اجرای کار بپردازند.

۲- لایسنس کار درجه ۲ :

این شرکتهای باید حداقل از سابقه کاری ۵ سال برخوردار بوده و با توجه به امکانات متناسب با نوع کار و توانمندیهای خود میتوانند در مناقصات دولتی با ابعاد متناسب با شرکتهای گرید دو و یا بعنوان پیمانکار دست دوم وارد مناقصات دولتی و خصوصی شوند.

۳- لایسنس کار درجه ۱ :

این گونه شرکتهای معمولاً شرکتهای بزرگ و توانمندی بوده که دارای سابقه کار بالاتر از ۱۰ سال بوده و رزومه و امکانات مورد نظر درج شده در قوانین برای شرکتهای درجه یک را دارا هستند .

در قانون مالکیت به برخی از ماشین آلات ، کارگاهها و نیازمندیهای اساسی برای هر نوع از رشته های کاری بطور اخص برای این سطح از گرید قید و تاکید شده است . همچنین در هر زمینه ، مهندسین با سابقه کاری مشخص و رضایت نامه اجرای پروژه از سوی کارفرما به تعداد درج شده در تخصص مورد نظر مورد نیاز خواهد بود .این شرکتها میتوانند بطور مستقیم در مناقصات بزرگ دولتی شرکت نموده و در صورت موفقیت آنرا اجرا نمایند .

فرایند کلی شرکت در مناقصات :

بطور کلی، فرآیند و مراحل شرکت در یک مناقصه به صورت خلاصه بشرح زیر می باشد:

۱-ارائه نامه درخواست شرکت در مناقصه :

نامه درخواست شرکت در مناقصه بایستی، به صورت رسمی و نسخه اصل، به کمیته برگزارکننده مناقصه که در اسناد مربوطه مشخص شده است، ارائه گردد. شایان ذکر است؛ معمولاً تحویل مدارک مناقصه به صورت الکترونیکی و رایگان انجام می گردد، اما در برخی موارد خاص، تحویل مدارک به صورت حضوری انجام شده و مستلزم خریداری می باشد.

۲-تامین ضمانت نامه بانکی :

شرکت در مناقصات قزاقستان، همانند بسیاری از کشورها ، نیازمند ارائه ضمانت نامه بانکی معتبر و مورد نیاز مناقصه گذار است. دریافت ضمانت نامه از سوی بانکهای قزاقستان متضمن شرایط خاص براساس قوانین و مقررات مربوطه می باشد .

۳-ارائه الزامات فنی و مستندات مناقصه به زبان روسی یا قزاقی :

در این بخش تکمیل اسناد فنی و مالی به همراه کلیه مستندات و سوابق مورد نیاز به زبان روسی یا قزاقی انجام میگردد.

۴-الزام به رعایت استانداردهای ملی قزاقستان یا Gost از سوی شرکتها :

در بسیاری از کشورهای آسیای مرکزی ، استاندارد ها در حوزه ساخت و ساز براساس مقررات روسی Gost میباشد.

۵-ارائه مستندات مربوط به توان مالی و تامین ضمانت نامه بانکی از سوی شرکت های متقاضی:

این بخش شامل ارائه اسناد و مدارک بانکی دال بر توانمندی شرکت برای انواع ضمانت نامه های مورد نیاز از جمله پیش پرداخت ، انجام تعهدات ، گواهی خط اعتباری (Credit Line) و ... می باشد.

۶- ارائه ضمانت نامه شرکت در مناقصه (Bid Bond) :

با توجه به تحریم ها اخذ این ضمانت نامه و سایر ضمانت نامه فوق اشاره از طریق شریک محلی توصیه میشود.

موفقیت و برنده شدن در مناقصات :

پس از پایان مهلت قانونی ارسال مدارک از سوی شرکت کنندگان در مناقصه و دریافت آن ها توسط کمیته برگزارکننده، این کمیته بر اساس شرایط مندرج در اسناد مناقصه و ضوابط داخلی خود، از میان کل شرکت کنندگان، تعداد مشخصی از شرکت هایی را که توانایی اجرای پروژه را دارند انتخاب می کند. سپس، از میان فهرست نهایی شرکت های مورد تأیید، برنده مناقصه بر اساس پایین ترین قیمت پیشنهادی تعیین می شود.

در حال حاضر، علاوه بر این معیار، امتیازبندی توانمندی های فنی و اجرایی شرکت ها نیز در فرآیند انتخاب برنده مدنظر قرار می گیرد. به این ترتیب، برنده شدن در مناقصه صرفاً منوط به احراز شرایط اولیه و ارائه پایین ترین قیمت نبوده، بلکه مستلزم برخورداری از سوابق و تجربیات فنی مؤثر در رزومه شرکت است. بر اساس مقررات، شرکت های متقاضی که فاقد حضور فیزیکی در قزاقستان - اعم از شعبه یا دفتر نمایندگی - باشند، امکان قرار گرفتن در فهرست نهایی و موفقیت در مناقصات را نخواهند داشت.

راهکارهای پیشنهادی جهت موفقیت و برنده شدن شرکتهای ایرانی در مناقصات :

موفقیت در مناقصات نیازمند برنامه‌ریزی دقیق، توانمندی‌های اجرایی و آگاهی کامل از الزامات فنی و حقوقی می‌باشد. شرکت‌هایی که با رویکردی حرفه‌ای، پیشنهادات خود را مبتنی بر مزیت‌های رقابتی واقعی و با شفافیت در ارائه مستندات تنظیم نمایند، شانس بالاتری برای موفقیت خواهند داشت. بهره‌گیری از تجربیات پیشین، تحلیل دقیق رقبا و ارائه راهکارهای نوآورانه نیز نقش مؤثری در تحقق این هدف ایفا می‌کند. بر این اساس، در ادامه چند راهکار کلیدی در این زمینه ارائه می‌گردد:

۱- خرید شرکت محلی قزاقی با سابقه کاری بیش از ۱۰ سال به منظور اخذ لایسنس کار و گرید یک :

با توجه به اینکه بخش عمده مناقصات برگزارشده در قزاقستان از نوع مناقصات داخلی است، و از سوی دیگر شرکت در این مناقصات مستلزم داشتن لایسنس کاری و گرید یک یا دو می‌باشند، عملاً شرکت‌های خارجی یا شعب آن‌ها امکان حضور در این مناقصات را ندارند. همچنین، شرکت‌های داخلی نیز برای دریافت این مجوزها ملزم به داشتن سابقه ثبت و تجربه حداقل ۱۰ ساله، همراه با امکانات قابل توجه هستند.

بر همین اساس، یکی از راهکارهای عملی، خرید یک شرکت دارای رزومه و شرایط لازم است که در حال حاضر غیرفعال بوده و آماده فروش می‌باشد که پس از تملک این شرکت، امکان اقدام برای اخذ لایسنس و گرید یک فراهم خواهد شد. شایان ذکر است دریافت این لایسنس نیازمند مالکیت ماشین‌آلات یا کارگاه‌های صنعتی است که تأمین هزینه‌های آن نیز با دشواری‌های خاصی همراه خواهد بود.

اطلاع از بدهی‌های احتمالی و آخرین وضعیت و صورت حسابهای مالیاتی، وضعیت سهامداران و مسایل حقوقی و بررسی‌های اسناد قبل از اقدام و با مشورت وکلای معتبر توصیه می‌گردد.

۲- ورود به سهام یک شرکت فعال قزاقی دارای لایسنس و گرید یک :

با توجه به هزینه‌های بالای اخذ لایسنس و گرید یک در قزاقستان، می‌توان پیش از دریافت پروژه، به صورت مشارکتی و برای یک پروژه مشخص، با یک شرکت محلی که سابقه کافی و ارتباطات لازم برای اخذ پروژه‌ها دارد اما به دلیل نقش واسطه‌گری فاقد امکانات فنی لازم برای اجرای طرح است، وارد شراکت و سهام آن شد. بدین ترتیب، پروژه‌های نخست را می‌توان به این روش دریافت کرد و سپس، با توجه به امکاناتی که در قزاقستان فراهم می‌شود، در آینده نسبت به خرید یک شرکت و اخذ لایسنس مربوطه اقدام کرد.

۳- مشارکت و همکاری موردی با شرکتهای معتبر محلی در قالب Joint-Venture :

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، اخذ لایسنس و تأمین امکانات، نخستین گام در فرآیند ورود به مناقصات محسوب می‌شود. با این حال، جهت موفقیت در مراحل اولیه فعالیت و کسب امتیاز در مناقصات، برقراری همکاری و تعامل مؤثر با شرکت‌های توانمند و شناخته‌شده محلی که از سوابق، تجربیات و ارتباطات لازم برخوردارند، ضرورت دارد و میتواند کمک شایانی در ادامه فعالیت شرکتها در بازار نماید. در این چارچوب، حضور فیزیکی در محل، استقرار دفتر کار مناسب، برخورداری از امکانات کافی و ارائه مستندات اثبات توانمندی از الزامات اساسی به شمار می‌رود. با توجه به تمرکز نهادهای دولتی در پایتخت قزاقستان (شهر آستانه)، استقرار دفتر مرکزی شرکت در این شهر، اقدامی شایسته و راهبردی خواهد بود.

۴- ثبت شرکت محلی:

سخن پایانی اینکه؛ بهره‌گیری از فرصت‌های اخذ پروژه در قزاقستان، مستلزم برخورداری از شخصیت حقوقی ثبت‌شده در این کشور است. بر اساس بررسی‌های انجام‌شده، شعبه یک شرکت خارجی در قزاقستان نمی‌تواند از توانمندی‌ها و مزایای یک شرکت بومی قزاقی برخوردار باشد و در آینده نیز با محدودیت‌هایی در حوزه فعالیت، عملیات بانکی و امور مالی مواجه خواهد شد.

از سوی دیگر، ثبت یک شرکت با مسئولیت محدود جدید در قزاقستان، به‌تنهایی امکان حضور در مناقصات دولتی را فراهم نمی‌نماید. همچنین، خرید یک شرکت قزاقی دارای رزومه قابل قبول نیز لزوماً کارساز نیست؛ چراکه اخذ لایسنس یک، مستلزم مالکیت یا خرید زمین و امکانات کارگاهی مناسب، به همراه ماشین‌آلات و نیروی انسانی واجد شرایط است.

بر این اساس، منطقی‌ترین رویکرد برای شرکت در مناقصات و اخذ پروژه‌ها، ثبت یک شرکت حقوقی با مسئولیت محدود در قزاقستان و مشارکت با شرکت‌های معتبر محلی در فرآیند اخذ مناقصات دولتی است. شایان ذکر است؛ برخی واسطه‌ها مدعی دریافت لایسنس کار گرید یک بدون نیاز به امکانات و ماشین‌آلات و در قبال مبالغ قابل توجه هستند، اما بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد این ادعاها فاقد اعتبار و اتکاپذیری است.

در نهایت، همان‌طور که شرایط اخذ لایسنس یک دشوارتر شده است، از سوی دیگر، فرآیند اخذ مناقصه برای شرکت‌های پیمانکاری توانمند تسهیل گردیده و سهم شرکت‌های واسطه در این حوزه کاهش یافته است.

با توجه به این شرایط، شرکت‌های ایرانی می‌توانند با انتقال بخشی از امکانات خود به قزاقستان، سهم مناسبی از این بازار را به دست آورند. از این رو توصیه می‌شود ابتدا نسبت به تأسیس یک شرکت محلی و راه‌اندازی دفتر مستقل اقدام و سپس، با اتکا به ظرفیت‌های گروه شرکت، نسبت به خرید یک شرکت قزاقی و تأمین الزامات لازم برای اخذ لایسنس و گرید یک مبادرت نمایند.

تهیه کننده: نسرين پابرجا